

**EVROPSKA
KONVENCIJA
O LJUDSKIM
PRAVIMA**

**ŽIVI
INSTRUMENT**

Evropska konvencija o ljudskim pravima

Živi instrument

Soa. Anaid

Sadržaj

Evropska konvencija o ljudskim pravima	5
Evropski sud za ljudska prava	5
Sudska praksa	6
Utjecaj Konvencije	6
Konvencija, moderan instrument	7
Reforme sistema Konvencije	8
Dodatak 1: Konvencija ukratko	10
Dodatak 2: Države potpisnice Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda	15
Dodatak 3: Ključni datumi	16
Dodatak 4: Protokoli uz Konvenciju	18
Dodatak 5: Tabela potpisa i ratifikacija Evropske konvencije o ljudskim pravima (Ugovor br. 005)	22

Englesko izdanje

The European Convention on Human Rights – A living instrument

Ovaj dokument je pripremio Odjel za odnose sa javnošću Suda kao pojednostavljeni prikaz prava sadržanih u Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima, namijenjen isključivo u obrazovne svrhe. Pravno važeći dokumenti su zvanične verzije Konvencije na francuskom i engleskom jeziku.

Sva prava zadržana. Nijedan dio ove publikacije se ne može prevesti, reproducirati, ili prenijeti, u bilo kom obliku ili na bilo koji način, elektronski (CD-Rom, Internet, itd.) ili mehanički, uključujući fotokopiranje, snimanje ili bilo kakav sistem za čuvanje ili preuzimanje podataka, bez prethodnog pisanog odobrenja Jedinice za odnose s javnošću - Sekretarijat ESLJP.

© Fotografije: Vijeće Evrope

© Ilustracija: Shutterstock

© Grafički dizajn: CEDH - Odjel za odnose s javnošću

© Prelom: CEDH - Odjel za odnose s javnošću

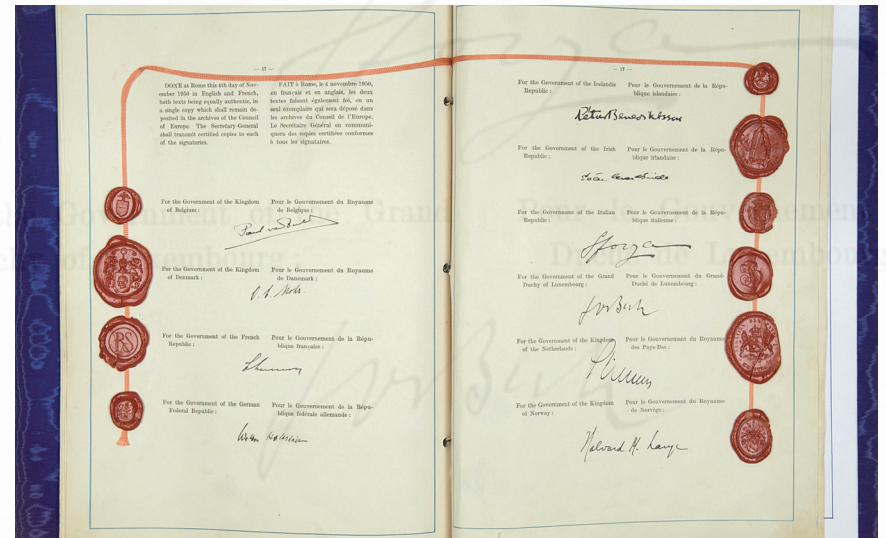
© Evropski sud za ljudska prava, septembar 2022. godine

Značaj
Evropske konvencije
je u opsegu prava i
sloboda koji se njome štite, ali
i u sistemu koji je uspostavljen
u skladu s njom, osnivanjem
Evropskog suda za ljudska prava, sa
zadatkom da nadgleda ispunjavanje
obaveza od strane država; sistem
u kom pojedinci mogu da pokrenu
postupak protiv države kada se
njihova prava i slobode ne
poštuju.

Evropska konvencija o ljudskim pravima

Evropska konvencija o ljudskim pravima, potpisana u Rimu 4. novembra 1950. godine, bila je prvi instrument u kome su precizno definirana prava predviđena Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima i kojima je dato obavezujuće dejstvo. Ova konvencija utvrđuje apsolutna prava koja države nikada ne mogu da prekrše, kao što su pravo na život ili zabrana mučenja, a njome se štite određena prava i slobode koji se mogu ograničiti zakonom samo onda kada je to neophodno u demokratskom društvu, na primjer pravo na slobodu i sigurnost ili pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života.

Jedan broj prava je dodat prvobitnom tekstu usvajanjem dodatnih protokola, koji se konkretno odnose na ukidanje smrtne kazne, zaštitu imovine, pravo na slobodne izbore ili slobodu kretanja.

Evropski sud za ljudska prava

Evropski sud za ljudska prava, sudski organ Vijeća Evrope, razmatra predstave pojedinaca, ali i međudržavne predstave koje je neka država podnijela protiv druge države potpisnice Konvencije. Trenutno se 46 država obavezalo osigurati osnovna prava i slobode, ne samo svojim državljanima, već svima u njihovoj nadležnosti, čak i onima koji nisu Evropljani.

Sudska praksa

Sudska praksa Suda je bogata i odnosi se na mnogo različitih tema. Povreda Konvencije koje je Sud najčešće ustanovljavao odnosi se na pravo na pravičnu raspravu, uslijed nedostatka pravičnosti ili prekomjerne dužine postupka. Pravo na slobodu i sigurnost, i pravo na zaštitu imovine također često dovode do utvrđivanja povreda.

Sud je presudio u vezi sa mnogim društvenim pitanjima kao što su abortus, potpomognuto samoubistvo, pretresi tijela, kućno ropstvo, usvajanje od strane homoseksualnih usvojitelja, nošenje vjerskih simbola u školama, zaštita novinarskih izvora ili čuvanje DNK podataka.

Utjecaj Konvencije

Razlog za značajan utjecaj rada Suda je obavezujuća snaga njegovih presuda. Država za koju se utvrdi da je izvršila povredu bit će obavezna osigurati pravno obeštećenje za štetu koju je pretrpio podnositelj predstave i, u mjeri u kojoj je to moguće, otkloniti sve posljedice povrede. Država također mora da se postara da ne dođe do slične povrede, drugim riječima da niko više ne bude žrtva ustanovljene povrede. U praksi ovo često dovodi do promjene zakonodavstva.

Mijenjajući i dopunjavajući svoje zakonodavstvo ili praksu radi usklađivanja sa Konvencijom, države omogućavaju svima da imaju koristi od daljeg razvoja zaštite ljudskih prava. Stoga pojedinačna presuda može imati utjecaja na cjelokupno stanovništvo države. Nadzor nad izvršenjem presude je u rukama Komiteta ministara, izvršnog organa Vijeća Evrope.

Primjeri promjena koje su proistekle iz presuda Suda:

- **Kipar** je ukinuo krivično djelo homoseksualnih odnosa između saglasnih odraslih osoba,
- članstvo u sindikatu više nije obaveza u **Danskoj**,
- **Francuska** priznaje jednakost u pravima nasljeđivanja između djece rođene u braku i vanbračne djece,
- **Ujedinjeno Kraljevstvo** zabranilo je tjelesno kažnjavanje u državnim školama,
- **Švicarska** je usvojila zakon kojim se regulira prisluškivanje telefona,
- a mnoge države su uvele pravne lijekove kako bi omogućile ljudima da se žale na neosnovano dugotrajne postupke.

Konvencija, moderan instrument

Ono što Konvenciji daje snagu i čini je izuzetno modernom je način na koji je Sud tumači: dinamično, u svjetlu savremenih uslova. Svojom sudskom praksom Sud je proširio prava utvrđena Konvencijom, tako da se danas njene odredbe primjenjuju na situacije koje su bile potpuno nepredvidive i nezamislive u vrijeme kada je bila tek usvojena, uključujući pitanja vezana za nove tehnologije, bioetiku ili životnu sredinu. Konvencija se također primjenjuje na društvena ili osjetljiva pitanja koja se odnose, na primjer, na terorizam ili migracije.

Reforme sistema Konvencije

Otkako je osnovan 1959. godine, Sud je zaključio razmatranje oko 910.000 predstavi, bilo donošenjem presude ili odluke, bilo skidanjem predmeta sa svoje liste.

Suočene sa sve većim brojem predmeta, države članice Vijeća Evrope usvojile su različite protokole uz Konvenciju radi unapređenja i jačanja mehanizma nadzora koji je prvobitno uspostavljen. Stoga su uvedene nove sudske formacije koje će postupati u najjednostavnijim predmetima.

Paralelno sa tim, Sud je također reformirao svoje metode rada kako bi povećao svoju efikasnost i racionalizirao korištenje svojih resursa. Na primjer, uveo je proceduru pilot-presude u cilju rješavanja masovnog priliva predstavi koje se odnose na slična pitanja, poznata i kao sistemska pitanja, koja su posljedica neusklađenosti domaćeg prava sa Konvencijom.

Također je usvojio politiku prioriteta na osnovu koje se uzima u obzir važnost i hitnost postavljenih pitanja kako bi se odlučilo o redoslijedu postupanja po predstavkama.

Konvencija je proizašla iz riješenosti država potpisnica da užase počinjene u Drugom svjetskom ratu zauvijek pošalju u historiju. Godine 1949. deset država osnovalo je Vijeće Evrope u cilju garantiranja poštovanja ljudskih prava, demokratije i vladavine prava širom Evrope. Sljedeće godine dvanaest država je usvojilo Konvenciju, čime je stvoren sud sa zadatkom da osigura da one ispunjavaju svoje obaveze - međunarodni sud koji bi bio nadležan da protiv njih donese odluku i obaveže ih da izmjene i dopune svoje zakonodavstvo.

Danas je Konvencija više nego ikad kamen temeljac Vijeća Evrope i svaka država koja želi da postane članica organizacije mora da je potpiše i ratificira. Sudskom praksom Suda se rukovode nacionalni sudovi država širom evropskog kontinenta; također je citiraju mnogi sudovi čak i van granica Evrope.

Dodatak 1: Konvencija ukratko

Član 1.

Obaveza poštovanja ljudskih prava

Države moraju svakom licu na svojoj teritoriji ili teritoriji pod njihovom jurisdikcijom obezbijediti prava i slobode utvrđene ovom Konvencijom.

Član 2.

Pravo na život

Pravo na život svakog pojedinca zaštićeno je zakonom.

Član 3.

Zabrana mučenja

Niko ne smije biti podvrgnut mučenju, neljudskom ili ponižavajućem tretmanu.

Član 4.

Zabrana ropstva i prinudnog rada

Niko ne može biti tretiran kao rob niti primoravan na prinudni rad.

Član 5.

Pravo na slobodu i sigurnost

Svako ima pravo na slobodu. Svako ko je lišen slobode ima pravo da što prije sazna razlog hapšenja. Također, mora odmah biti izveden pred sudiju i imati suđenje u razumnom roku ili biti pušten na slobodu do početka suđenja.

Član 6.

Pravo na pravično suđenje

Svako ima pravo na pravično suđenje, u razumnom roku, pred nezavisnim i nepristrasnim sudom.

Svako ko je optužen za krivično djelo smatra se nevinim dok se njegova krivica ne dokaže. Mora odmah biti obaviješten o optužbama protiv njega i biti u mogućnosti da pripremi odbranu. Svako ima pravo na branioca koga plaća država ukoliko sam ne raspolaže sredstvima da ga plati.

Član 7.

Kažnjavanje samo na osnovu zakona

Niko se ne može smatrati krivim za krivično djelo koje nije postojalo u vrijeme izvršenja.

Član 8.

Pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života

Svako ima pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života, doma i prepiske.

Član 9.

Sloboda misli, savjesti i vjeroispovijesti

Svako ima pravo na slobodu mišljenja, savjesti i vjere. Svako može upražnjavati vjeru i javno i privatno ili je može promijeniti.

Član 10.

Sloboda izražavanja

Svako ima pravo na slobodu izražavanja. Ovo uključuje slobodu mišljenja i slobodu primanja i prenošenja informacija i ideja.

Član 11.

Sloboda okupljanja i udruživanja

Svako ima pravo na mirno okupljanje i pridruživanje udruženjima, uključujući i pravo na osnivanje sindikata ili učlanjivanje u njih.

Član 12.

Pravo na sklapanje braka

Svako ima pravo da sklopi brak i zasnuje porodicu.

Član 13.

Pravo na djelotvoran pravni lijek

Svakome mora biti omogućeno da uputi žalbu sudu ukoliko su povrijeđena njegova prava.

Član 14.

Zabrana diskriminacije

Prava i slobode predviđene ovom Konvencijom uživaju svi, nezavisno od pola, boje kože, religije, političkih opredjeljenja ili porijekla.

Član 34.

Pojedinačne predstavke

Pravo podnošenja predstavke ESLJP je apsolutno. Države ni pod kakvim okolnostima ne mogu osporiti to pravo.

Član 1. Protokola broj 1.

Zaštita imovine

Svako ima pravo na posjedovanje i uživanje svoje imovine.

Član 2. Protokola broj 1.

Pravo na obrazovanje

Svako ima pravo na obrazovanje i nastavu.

Član 3. Protokola broj 1.

Pravo na slobodne izbore

Svako ima pravo da tajnim glasanjem učestvuje u izboru zakonodavnih tijela (odnosno, nacionalnog parlamenta) i Evropskog parlamenta.

Član 2. Protokola broj 4.

Sloboda kretanja

Svako ko zakonito boravi u jednoj državi ima pravo na slobodu kretanja i izbor boravišta u okviru te države.

Član 1. Protokola broj 6.

Ukidanje smrtne kazne

Niko ne može biti osuđen na smrtnu kaznu niti ga država može pogubiti.

Član 2. Protokola broj 7.

Pravo na žalbu u krivičnim slučajevima

Svako ko je osuđen za krivično djelo ima pravo na žalbu višem sudu.

Član 3. Protokola broj 7.

Naknada za pogrešnu osudu

Svako ima pravo na naknadu ukoliko je pogrešno osuđen.

Član 4. Protokola broj 7.

Pravo da se ne bude suđen ili kažnjen dvaput

Nikome se ne može suditi dva puta za isto krivično djelo osim ukoliko ne postoje dokazane nove činjenice.

Član 5. Protokola broj 17.

Jednakost supružnika

Supružnici imaju jednaka prava i odgovornosti kako međusobno tako i u odnosu prema djeci.

Član 1. Protokola broj 12.

Opšta zabrana diskriminacije

Svakome mora biti omogućeno da uživa svoja prava bez diskriminacije po bilo kom osnovu kao što je pol, boja kože, politička ili vjerska opredjeljenja ili porijeklo.

Član 1. Protokola broj 13.

Ukidanje smrtno kazne

Smrtna kazna je zabranjena čak i u vrijeme ratnih sukoba.

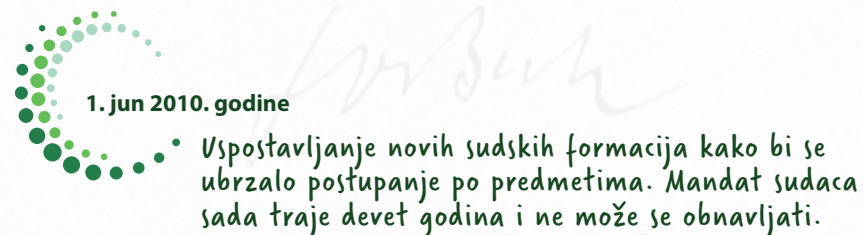
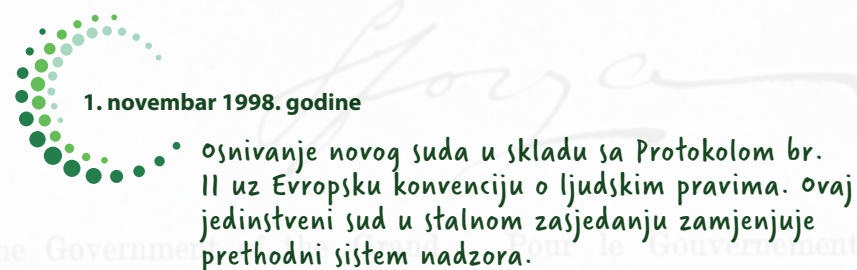
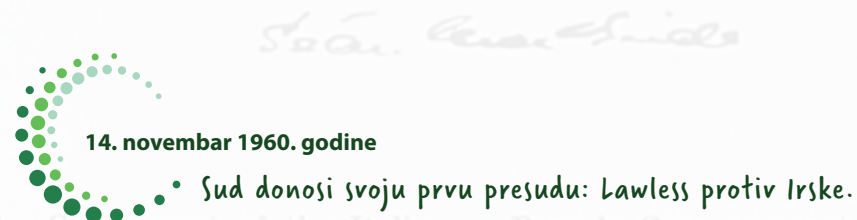
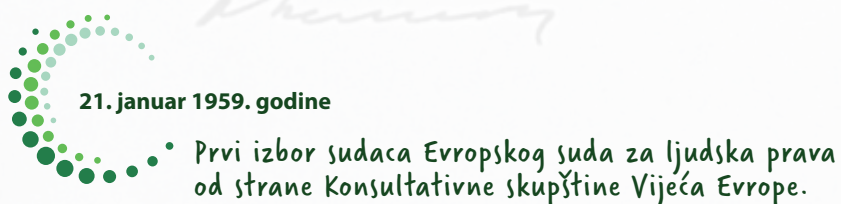
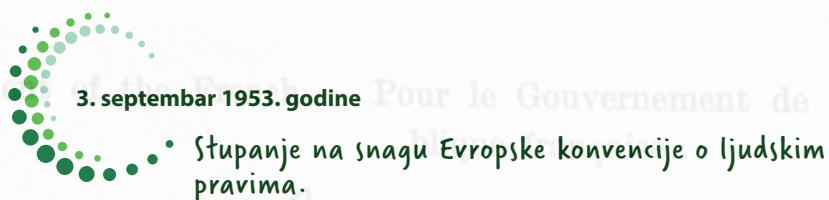
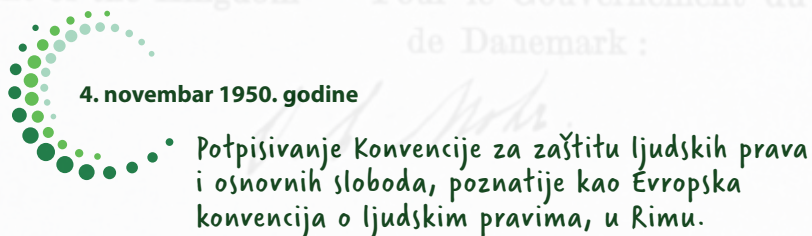
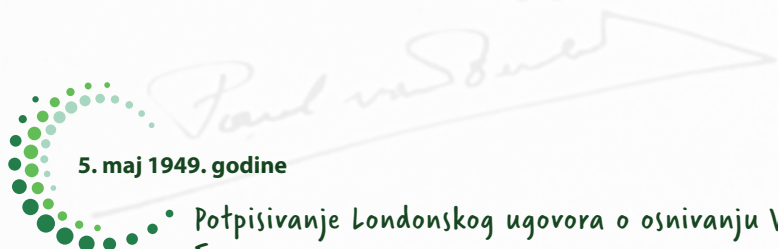
Dodatak 2: Države potpisnice Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda

poznatije kao Evropska
konvencija o ljudskim
pravima
(Rim, 4. novembar 1950.
godine)

- Za Vladu Kraljevine Belgije: Pol VAN ZILAND (Paul VAN ZEELAND)
- Za Vladu Kraljevine Danske: Oto Karl MOR (Otto Carl MOHR)
- Za Vladu Republike Francuske: Robert ŠUMAN (Robert SCHUMAN)
- Za Vladu Savezne Republike Njemačke: Valter HALSTAJN (Walter HALLSTEIN)
- Za Vladu Republike Island: Petur BENEDIKTSON (Petur BENEDIKTSSON)
- Za Vladu Republike Irske: Šon MEK BRAJD (Seán MAC BRIDE)
- Za Vladu Republike Italije: Karlo SFORCA (Carlo SFORZA)
- Za Vladu Velikog Vojvodstva Luksemburg: Jozef BEH (Joseph BECH)
- Za Vladu Kraljevine Holandije: Dirk STIKER (Dirk STIKKER)
- Za Vladu Kraljevine Norveške: Halvard Mantej LANGE (Halvard Manthey LANGE)
- Za Vladu Protektorata Sar: Edgar HEKTOR (Edgar HECTOR)
- Za Vladu Republike Turske: Mehmet Fuat KOPRULU (Mehmet Fuat KÖPRÜLÜ)
- Za Vladu Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske: Ernest DEJVIS (Ernest DAVIES)

Dodatak 3: Ključni datumi

Dodatak 4: Protokoli uz Konvenciju

Dodatni protokol

Stupanje na snagu: 18. maj 1954. godine

Poznatiji kao Protokol br. 1: njime su predviđena nova prava, a posebno pravo na neometano uživanje imovine, pravo na obrazovanje i pravo na slobodne izbore tajnim glasanjem.

Protokol br. 2

Stupanje na snagu: 21. septembar 1970. godine

Kojim se dodjeljuje nadležnost Sudu za davanje savjetodavnih mišljenja na zahtjev Komiteta ministara.

Protokol br. 3

Stupanje na snagu: 21. septembar 1970. godine

Kojim se mijenjaju i dopunjavaju raniji članovi 29, 30. i 34. Konvencije.

Protokol br. 4

Stupanje na snagu: 2. maj 1968. godine

Kojim se posebno predviđa zabrana dužničkog zatvora zbog neispunjavanja ugovornih obaveza, pravo na slobodu kretanja i slobodu izbora prebivališta i zabrana protjerivanja vlastitih državljana i grupnog protjerivanja stranaca.

Protokol br. 5

Stupanje na snagu: 20. decembar 1971. godine

Kojim se mijenjaju članovi 22. i 40. Konvencije.

Protokol br. 6

Stupanje na snagu: 1. mart 1985. godine

U vezi sa ukidanjem smrtne kazne.

Protokol br. 7

Stupanje na snagu: 1. novembar 1988. godine

Kojim se predviđa, konkretno, pravo na žalbu u krivičnim stvarima, pravo na naknadu za pogrešnu osudu, pravo da se ne bude suđen ili kažnjen dvaput u istoj stvari i jednakost supružnika.

Protokol br. 8

Stupanje na snagu: 1. januar 1990. godine

Kojim se unose izmjene u funkcioniranje Evropske komisije za ljudska prava.

Protokol br. 9

Stupanje na snagu: 1. oktobar 1994. godine

Kojim se podnosiocima predstavke daje pravo, pod određenim okolnostima, da zatraže od Suda da rješava njihov predmet.

Protokol br. 10

Potpisan: 25. mart 1992. godine

Kojim se unapređuje postupak nadgledanja primjene Konvencije u okviru ranijeg sistema Konvencije (ovaj instrument je izgubio svoju svrhu stupanjem na snagu Protokola br. 11).

Protokol br. 11

Stupanje na snagu: 1. novembar 1998. godine

Kojim se uspostavlja „novi Sud“.

Protokol br. 12

Stupanje na snagu: 1. april 2005. godine

Kojim se uvodi opšta zabrana diskriminacije.

Protokol br. 13

Stupanje na snagu: 1. jul 2003. godine

Koji se odnosi na ukidanje smrtne kazne u svim okolnostima.

Protokol br. 14

Stupanje na snagu: 1. jun 2010. godine

Kojim je konkretno predviđeno stvaranje novih sudskih formacija za najjednostavnije predmete i novi kriterijum prihvatljivosti. Ovim protokolom također je produženo trajanje mandata sudaca sa šest na devet godina, bez mogućnosti obnavljanja.

Protokol br. 15

Stupanje na snagu: 1. avgust 2021. godine

Kojim se uvodi pozivanje na princip supsidijarnosti i doktrina polja slobodne procjene. Na ovaj način je skraćen vremenski rok za podnošenje predstavke Sudu sa šest na četiri mjeseca.

Protokol br. 16

Stupanje na snagu: 1. avgust 2018. godine

Kojim se omogućava najvišim sudovima država članica da od Suda zatraže savjetodavno mišljenje.

Dodatak 5: Tabela potpisa i ratifikacija Evropske konvencije o ljudskim pravima (Ugovor br. 005)

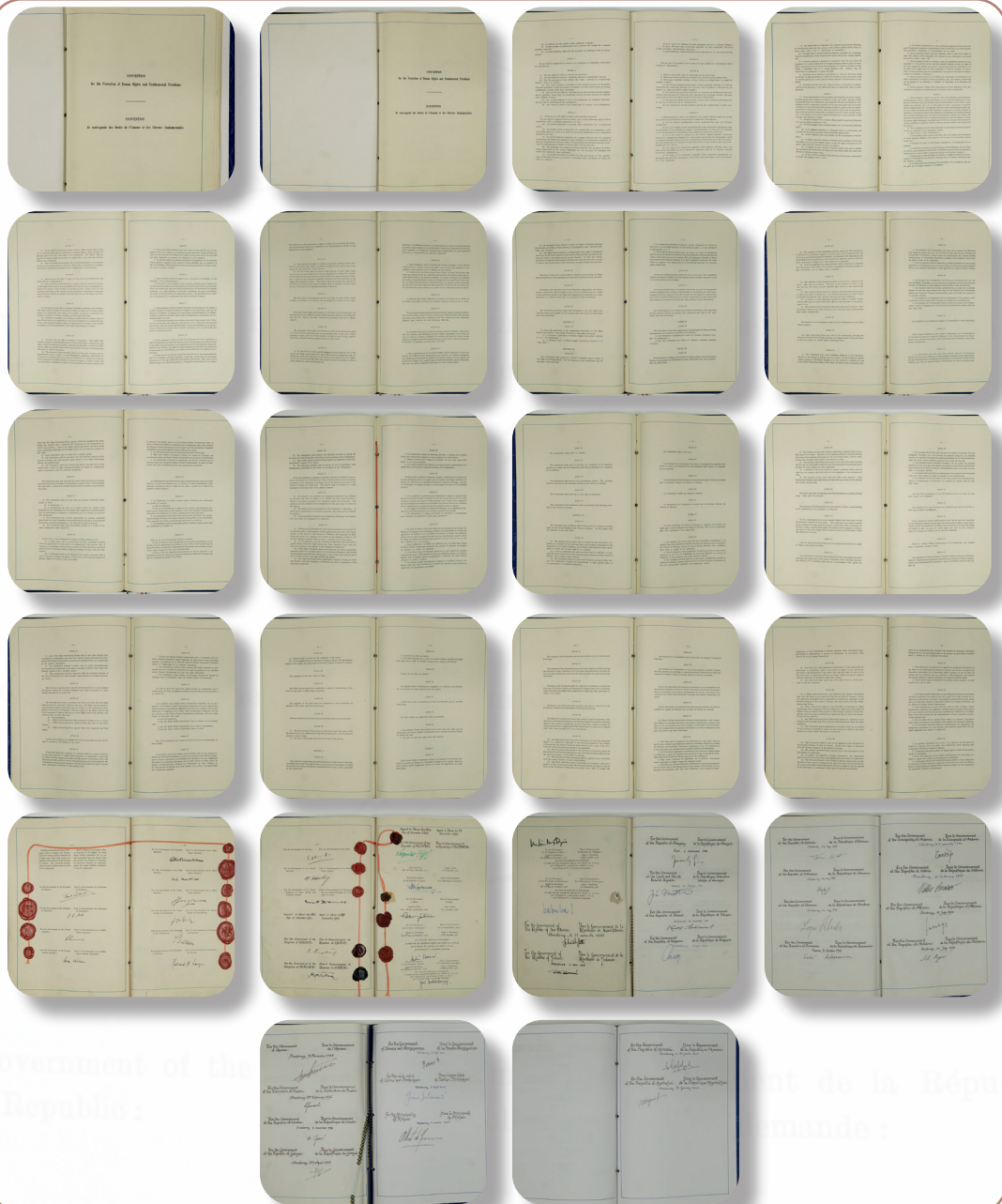
	Potpisivanje	Ratifikacija	Stupanje na snagu
Albanija	13/07/1995	02/10/1996	02/10/1996
Andora	10/11/1994	22/01/1996	22/01/1996
Jermenija	25/01/2001	26/04/2002	26/04/2002
Austrija	13/12/1957	03/09/1958	03/09/1958
Azerbajdžan	25/01/2001	15/04/2002	15/04/2002
Belgija	04/11/1950	14/06/1955	14/06/1955
Bosna i Hercegovina	24/04/2002	12/07/2002	12/07/2002
Bugarska	07/05/1992	07/09/1992	07/09/1992
Hrvatska	06/11/1996	05/11/1997	05/11/1997
Kipar	16/12/1961	06/10/1962	06/10/1962
Republika Češka	21/02/1991	18/03/1992	01/01/1993
Danska	04/11/1950	13/04/1953	03/09/1953
Estonija	14/05/1993	16/04/1996	16/04/1996
Finska	05/05/1989	10/05/1990	10/05/1990
Francuska	04/11/1950	03/05/1974	03/05/1974
Gruzija	27/04/1999	20/05/1999	20/05/1999
Njemačka	04/11/1950	05/12/1952	03/09/1953
Grčka	28/11/1950	28/11/1974	28/11/1974
Mađarska	06/11/1990	05/11/1992	05/11/1992
Island	04/11/1950	29/06/1953	03/09/1953
Irska	04/11/1950	25/02/1953	03/09/1953
Italija	04/11/1950	26/10/1955	26/10/1955
Letonija	10/02/1995	27/06/1997	27/06/1997
Lihtenštajn	23/11/1978	08/09/1982	08/09/1982
Litvanija	14/05/1993	20/06/1995	20/06/1995

	Potpisivanje	Ratifikacija	Stupanje na snagu
Luksemburg	04/11/1950	03/09/1953	03/09/1953
Malta	12/12/1966	23/01/1967	23/01/1967
Republika Moldavija	13/07/1995	12/09/1997	12/09/1997
Monako	05/10/2004	30/11/2005	30/11/2005
Crna Gora	03/04/2003	03/03/2004	06/06/2006
Holandija	04/11/1950	31/08/1954	31/08/1954
Sjeverna Makedonija	09/11/1995	10/04/1997	10/04/1997
Norveška	04/11/1950	15/01/1952	03/09/1953
Poljska	26/11/1991	19/01/1993	19/01/1993
Portugalija	22/09/1976	09/11/1978	09/11/1978
Rumunija	07/10/1993	20/06/1994	20/06/1994
Ruska Federacija*	28/02/1996	05/05/1998	05/05/1998
San Marino	16/11/1988	22/03/1989	22/03/1989
Srbija	03/04/2003	03/03/2004	03/03/2004
Slovačka	21/02/1991	18/03/1992	01/01/1993
Slovenija	14/05/1993	28/06/1994	28/06/1994
Španija	24/11/1977	04/10/1979	04/10/1979
Švedska	28/11/1950	04/02/1952	03/09/1953
Švajcarska	21/12/1972	28/11/1974	28/11/1974
Turska	04/11/1950	18/05/1954	18/05/1954
Ukrajina	09/11/1995	11/09/1997	11/09/1997
Ujedinjeno Kraljevstvo	04/11/1950	08/03/1951	03/09/1953

* Od 16. septembra 2022. godine Ruska Federacija više nije ugovorna strana Evropske konvencije o ljudskim pravima.

Tabela potpisa i ratifikacija Protokola uz Konvenciju može se naći na webu Biroa za ugovore: www.coe.int/en/web/conventions.

Original Konvencije

BOS

www.echr.coe.int

Vijeće Evrope je vodeća organizacija za ljudska prava na kontinentu. Obuhvata 46 država članica, uključujući sve članice Evropske unije. Sve države članice Vijeća Evrope potpisale su Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, sporazum čiji je cilj zaštita ljudskih prava, demokratije i vladavine prava. Evropski sud za ljudska prava nadgleda primjenu Konvencije u državama članicama.

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE